

Verksamheten i Europeiska unionen under år 2001

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 9 april 2002 beslutat bereda bl.a. miljö- och jordbruksutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2001/02:160 Årsboken om EU – Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2001, jämte motioner i de delar som berör miljö- och jordbruksutskottets beredningsområde.

Utskottet har beslutat avge yttrande över valda delar av avsnitt 24 Livsmedelspolitiken och avsnitt 26 Miljö. I yttrandet behandlar utskottet motionerna 2000/01:MJ711 (c) yrkande 13, 2001/02:U302 (c) yrkandena 2 och 5 samt 2001/02:U348 (mp) yrkandena 1–4, 8–10, 11 (delvis) och 12–14.

Utskottet

Genmodifierade livsmedel

Skrivelsen

När det gäller genetiskt modifierade livsmedel, antog EG-kommissionen den 25 juli 2001 ett förslag till en ny förordning om genetiskt modifierade livsmedel och foder. Förslaget omfattar en ny godkännandeprocédur för livsmedel och foder samt nya märkningsregler. Godkännandeprocéduren för livsmedel kommer att bygga på den nuvarande förordningen om nya livsmedel och livsmedelsingredienser men innebär förändringar framför allt beträffande medlemsstaternas roll i riskvärderingen. Enligt förslaget kommer märkningen att bli mer långtgående än dagens regler. Livsmedel kommer enligt förslaget bl.a. att märkas även om man inte kan påvisa förekomsten av DNA och/eller protein i produkten. Den nya förordningen beräknas träda i kraft först om två år.

Motionen

Beträffande genmanipulerade livsmedel framhålls i motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 11 delvis att flexibla regler som möjliggör en progressiv och offensiv politik är en viktig del i att utveckla arbetet på detta område. Enligt motionärerna krävs det tuffare regler när det gäller genmanipulerade livsmedel.

Utskottets ställningstagande

Genetiskt modifierade organismer (GMO) har i Europeiska unionen främst reglerats genom direktiv 90/220/EEG om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer och förordningen om nya livsmedel och livsmedels ingredienser, 258/97/EG. Ett nytt direktiv (2001/18/EG) om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön antogs den 12 mars 2001 (med publicering i EGT den 17 april 2001). Det nya direktivet kommer successivt att ersätta det gamla direktivet 90/220/EEG. Enligt det nya direktivet skall GMO och produkter som är GMO märkas så att det klart framgår att de är GMO. Direktivet säger att varje land är skyldigt att se till att märkningen av GMO efterlevs. Dessutom finns krav på att varje medlemsstat skall införa system för spårbarhet av GMO i alla hanteringssteg i distributionskedjan. Det nya direktivet behandlar även frågan om oavsiktliga inblandningar av icke EU-godkända GMO i produkter som släpps ut på EU-marknaden. I direktivet föreskrivs att för produkter där tillfälliga eller tekniskt oundvikliga spår av godkända GMO inte kan uteslutas, får ett lägsta gränsvärde fastställas under vilket dessa produkter inte skall behöva märkas.

Kommissionens förordning (EG nr 49/2000) om obligatoriska uppgifter vid märkning av vissa livsmedel som framställts från genetiskt modifierade organismer innebär utöver de uppgifter som föreskrivs i direktivet (79/112/EEG) om märkning m.m. av livsmedel, att ett tröskelvärde på 1 % införs för oavsiktlig kontaminering med GMO. Märkningskravet gäller inte förekomst av GMO under denna gräns. Kommissionens förordning (EG 50/2000) om märkning av livsmedel och livsmedels ingredienser som innehåller genetiskt modifierade tillsatser och aromer eller sådana som framställts av GMO innebär en utvidgning av märkningsbestämmelserna till tillsatser och aromer.

I samband med att det nya direktivet (2001/18/EG) antogs utlovade kommissionen att den snarast möjligt skulle lägga fram ett förslag om märkning och spårbarhet av GMO och produkter framställda från GMO. Den 25 juli 2001 presenterade kommissionen sitt förslag till förordning om spårbarhet och märkning av genetiskt modifierade organismer och spårbarhet av livsmedel och foderprodukter som är framställda av genetiskt modifierade organismer och om ändring av direktiv 2001/18/EG (KOM 2001 [182] slutlig). Samma dag presenterade kommissionen även ett förslag till förordning om genetiskt modifierade livsmedel och foder (KOM 2001 [425] slutlig). Förslagen i de båda förordningarna avser delvis samma frågor (i den del de avser det system som skall säkerställa märkning av produkter framställda från

GMO). Förslaget om spårbarhet och märkning av genetiskt modifierade organismer och spårbarhet av livsmedel och foderprodukter som är framställda av genetiskt modifierade organismer går ifrån det nuvarande systemet med analys av DNA och protein. Det nya förslaget innebär att alla produkter tillverkade av en GMO skall märkas. Detta inbegriper t.ex. raffinerade oljor och produkter tillverkade av majssirap. GMO skall godkännas om de kan visas vara säkra. Riskbedömningen skall vara oberoende och öppen. Allmänheten skall kunna lämna synpunkter under godkännandeprocessen. Förslaget om genetiskt modifierade livsmedel och foder innebär att en riskbedömning av alla livsmedel och foder skall ske innan de kan godkännas. Förslaget innebär utökad märkning. Märkningen skall säkerställa en valmöjlighet. Godkännandeprocessen förändras – den nya livsmedelsmyndigheten skall stå för riskbedömningen. Riskbedömningen skall vara oberoende och öppen. Allmänheten skall kunna lämna synpunkter under godkännandeprocessen. Det anförda tillgodoser i allt väsentligt syftet med motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 11 delvis. Utskottet föreslår därför att motionen lämnas utan vidare åtgärd i berörd del.

Hållbar utveckling och integration av miljö i andra politikområden m.m.

Skrivelsen

Vid toppmötet i Göteborg år 2001 enades EU:s stats- och regeringschefer om en strategi för hållbar utveckling som syftar till att i framtiden kunna garantera EU:s medborgare ekonomisk stabilitet, social trygghet och en ren och hälsosam miljö. Strategin är en del av ordförandeskapets slutsatser (artiklarna 19–32). Alla nya viktiga förslag till beslut inom större politikområden i EU skall bedömas med avseende på deras ekonomiska, sociala och miljömässiga effekter. Miljödimensionen läggs till den s.k. Lissabonstrategin om unionens ekonomiska och sociala utveckling för hållbar tillväxt och full sysselsättning.

I strategin för hållbar utveckling prioriteras fyra områden: bekämpande av klimatförändringar, säkerställande av hållbara transporter, undanröjande av hot mot folkhälsan samt förvaltning av naturresurser på ett mer ansvarsfullt sätt. Ett antal mål och åtgärder fastställs inom varje område.

Vid rådets möte den 12 december antogs slutsatser om uppföljningen av hållbarhetsstrategin. På transportområdet pekas på att åtgärder för att uppmuntra till mera effektiva och renare former för transport måste antas i överensstämmelse med kommissionens vitbok om transportpolitiken fram till 2010.

Motionen

Enligt motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 1 skall Sverige i ministerrådet fortsätta att aktivt verka för att få miljöfrågorna på dagordningen, t.ex. genom

att driva frågan om ett ramprogram för integrering av miljöfrågorna i övrig verksamhet, även under det spanska ordförandeskapet. Regeringen bör dessutom verka för att beslut inom EU skall föregås av en grundlig kontroll gentemot en checklista med gällande miljöprinciper (yrkande 4). Vidare framhålls att många miljöindikatorer är komplicerade och svåröverskådliga för gemene man. För att råda bot på detta har ett system för s.k. ekologiska fotavtryck introducerats av miljöorganisationer över hela Europa. Beräkningarna visar hur mycket en enskild individs aktivitet påverkar miljöns tillstånd. Regeringen skall verka för att systemet med ekologiska fotavtryck skall kunna implementeras i EU:s ekonomiska politik (yrkande 8).

En miljökommitté bör enligt yrkande 2 inrättas som enligt fastlagda principer för miljöpolitiken granskar förslag till beslut. Dessutom bör regeringen verka för att användandet av miljökonsekvensbeskrivningar, strategisk miljökonsekvensanalys och miljöcertifiering såväl i offentlig förvaltning som i den privata sektorn ges en större tyngd i gemenskapspolitiken (yrkande 9). Enligt yrkande 13 måste den s.k. miljögarantin (artikel 95 i EG-fördraget) stärkas. Regeringen bör driva denna fråga med kraft under nästa regeringskonferens. Nämda miljögaranti är ännu inte värd namnet.

Vidare yrkas att EU:s fördragstexter skall kompletteras med ytterligare ett antal miljöprinciper i syfte att stärka miljöns konstitutionella ställning inom EU. Detta skulle samtidigt vara en viktig signal om att det förebyggande miljöarbetet måste stärkas. En viktig miljöprincip som inte ännu finns med i gällande fördrag är substitutionsprincipen (yrkande 10). Fördragens miljöprinciper skall ges en bindande karaktär (yrkande 12). Ett oerhört viktigt område är transportpolitiken där det enligt motionärerna är särskilt angeläget att skapa gynnsamma förutsättningar för att styra över väg- och lufttransporter av både gods och personer till järnväg och sjöfart samt förbättra möjligheterna för kollektivtrafiken. Skall EU kunna leva upp till sina åtaganden enligt Kyotoprotokollet är en förändring av nuvarande trafik- och transportsituation nödvändig (yrkande 14).

Utskottets ställningstagande

Som redovisas i skrivelsen skrevs hållbar utveckling in i EG- och Unionsfördragen genom Amsterdamfördraget, och en förstärkning gjordes av principen om integration av miljö i andra politikområden (artikel 2 i Unionsfördraget respektive artikel 6 i EG-fördraget). Vid Europeiska rådets möten i Luxemburg 1997 och i Cardiff 1998 sattes ett arbete i gång inom de olika ministerråden med att ta fram strategier för integration av miljö i syfte att uppnå hållbar utveckling. Beslutet har successivt vidgats till att numera omfatta nio politikområden: transport, energi, jordbruk, utveckling, inre marknad, industri, den externa politiken, fiske samt ekonomiska och finansiella frågor.

Den vid toppmötet i Göteborg antagna strategin för hållbar utveckling innebär att alla nya viktiga förslag till beslut inom större politikområden i EU skall bedömas med utgångspunkt från deras ekonomiska, sociala och miljömässiga effekter. Som framhålls i skrivelsen innebär detta att miljödimens-

ionen läggs till den s.k. Lissabonstrategin om unionens ekonomiska och sociala utveckling för hållbar tillväxt och full sysselsättning. På Göteborgstoppmötet konstaterades vidare att sektorsintegreringen måste fortsätta, att samordningen mellan sektorerna måste förbättras och att rådet i sina olika konstellationer skall ta hänsyn till målen i hållbarhetsstrategin och i det sjätte miljöhandlingsprogrammet.

En gemensam ståndpunkt beträffande miljöhandlingsprogrammet antogs av EU:s miljöministrar på rådsmötet i juni 2001. Programmet blir det sjätte i ordningen och ersätter det femte, som gällde för 1990-talet. Rådets beslut innebar en rad förstärkningar i förhållande till kommissionens förslag, vilket lades fram i januari 2001, bl.a. genom fler mål och tydligare tidtabeller. Det sjätte miljöhandlingsprogrammet skall bidra till att miljöhänsyn integreras i alla gemenskapens politikområden och bidra till att hållbar utveckling uppnås. I programmet anges fyra prioriterade områden för gemenskapsåtgärder: 1. klimat, 2. natur och biologisk mångfald, 3. miljö, hälsa och livsmiljö samt 4. naturresurser och avfall. För varje område anges mål för vad som skall uppnås inom programperioden. Dessutom skall sju tematiska strategier tas fram av kommissionen för att fastställa ytterligare mål och åtgärder när det gäller luftkvalitet, marin miljö, resursanvändning, bekämpningsmedel, avfallsåtervinning, mark samt stadsmiljö. Det sjätte miljöhandlingsprogrammet är för närvarande föremål för förlikningsförhandlingar enligt den s.k. medbestämmandeprocéduren.

Enligt utskottets bedömning är syftet med motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 1 och 4 med det anförda i allt väsentligt tillgodosett. Utskottet föreslår därmed att motionen lämnas utan vidare åtgärd i berörda delar.

När det gäller det i motion 2001/02:U348 yrkande 8 framförda förslaget om s.k. ekologiska fotavtryck bör enligt utskottets mening uppmärksammas att även andra förslag presenterats för att motverka miljöindikatorernas komplexitet och svåröverskådlighet. Sådana förslag är exempelvis rättvist miljöutrymme och ekologisk skuld. Enligt utskottets mening finns det ingen anledning att i detta sammanhang förespråka ett bland flera olika förslag på detta område. Utskottet föreslår därmed att motionen avstyrks i berörd del.

Ett EG-direktiv om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan trädde i kraft den 21 juli 2001. Direktivet ställer krav på miljöbedömning av de planer och program som tas fram och antas av myndigheter och som kan antas ge betydande miljöpåverkan. Meningen är att denna påverkan därigenom skall kunna undvikas eller mildras. Planens eller programmets miljöpåverkan skall beskrivas utförligt, och alternativa lösningar skall redovisas. Hänsyn skall tas till miljöbedömningen innan planen eller programmet antas och allmänhetens deltagande skall garanteras. Direktivet gäller de planer och program som anger förutsättningarna för projekt som kräver miljökonsekvensbeskrivning enligt direktiv 85/337/EEG och som utarbetas för ett antal viktiga samhällssektorer, som exempelvis jord- och skogsbruk, energi, transporter och fysisk planering. Det gäller också de planer, och program som

kräver en bedömning enligt art- och habitatdirektivet, 92/43/EEG. Medlemsländerna skall inom tre år genomföra direktivet i sin egen lagstiftning.

Vidare trädde Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 761/2001 av den 19 mars 2001 om frivilligt deltagande för organisationer i gemenskapens miljölednings- och miljörevisionsordning (EMAS) i kraft den 27 april 2001. Målet med EMAS skall vara att främja en fortsatt förbättring av organisationernas miljöprestanda genom att organisationerna utarbetar och genomför ett miljöledningssystem.

Mot bakgrund av det anförda finner inte utskottet något särskilt uttalande med anledning av motion 2001/02:U348 yrkandena 2 och 9 påkallat. Utskottet föreslår därmed att berörda motionsyrkanden avstyrks.

Sverige är genom medlemskapet i EU sedan år 1995 bundet av den rättsordning som gäller för Europeiska gemenskapen (EG). EG:s direktiv kan kräva en fullständig harmonisering av medlemsstaternas nationella regler men kan också ange endast de minimikrav som måste garanteras (s.k. minimidirektiv). Att rättsakten kräver en fullständig harmonisering på ett område innebär i princip att den gemensamma kravnivå som föreskrivs måste genomföras i alla medlemsstater. Den rättsliga grunden för detta slag av direktiv är artiklarna 94 och 95 i EG-fördraget (tidigare artiklarna 100 och 100a) som syftar till upprättandet av den inre marknaden med dess krav på fri rörlighet för varor och tjänster. I artikel 95 i EG-fördraget finns den s.k. miljögarantin som under vissa förutsättningar ger en medlemsstat möjlighet att besluta om strängare regler än dem som angetts i direktiv som grundar sig på denna artikel. Frågan om att stärka den s.k. miljögarantin har nyligen varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. I samband med behandling av regeringens förslag om svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130) föreslog utskottet att ett yrkande om att stärka miljögarantin skulle lämnas utan åtgärd med hänvisning till svårigheten att bedöma hur långt miljögarantin i praktiken sträcker sig, då någon praxis ännu inte vuxit fram. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36). Med det anförda föreslår utskottet att motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 13 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller de i motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 10 och 12 framförda synpunkterna beträffande vissa miljöprinciper vill utskottet anföra följande. Vissa grundläggande principer för miljöarbetet finns redan i fördraget som antogs på regeringskonferensen i Amsterdam, t.ex. försiktighetsprincipen och principen om att förorenaren betalar (se artikel 174 punkt 2). Europeiska kommissionen presenterade den 13 februari 2001 en vitbok om en framtida kemikaliestrategi i gemenskapen. I den av kommissionen föreslagna strategin framhålls som ett viktigt mål att främja ersättning av farliga ämnen med sådana som är mindre farliga om det finns lämpliga alternativ. Enligt kommissionen kommer det ökade ansvaret för användare i senare led av tillverkningskedjan och den förbättrade informationen till allmänheten att skapa stor efterfrågan på ersättningskemikalier som testats i tillfredsställande omfattning och som är säkra för den avsedda användningen.

Som regeringen framhåller i skrivelsen antog rådet under Sveriges sista ordförandeskapsmånad slutsatser om den framtida kemikaliepolitiken inom EU. Slutsatserna är ett svar på kommissionens vitbok. Beslutet banar nu vägen för en förändring av synsättet när det gäller kemikalier i EU där syftet är att minska användningen av farliga kemikalier. Av Europaparlamentets rapport framgår att man i vissa frågor vill gå mindre långt än vad rådet gjort i sina slutsatser, i andra frågor har man dock en strängare inställning. Kommissionen har under hösten tillsatt åtta arbetsgrupper som skall utarbeta förslag till underlag för den revidering av kemikalielagstiftningen som är nödvändig för att målen skall nås.

Utskottet konstaterar avslutningsvis att det är angeläget att verka för att EU:s kemikaliestrategi får ett sådant innehåll att de frågor som har betydelse för möjligheterna att uppnå en giftfri miljö kan lösas. Bland annat produktvalsprincipen bör få vara vägledande i arbetet med att begränsa risker från användningen av kemikalier som sådana och i varor. Som framhölls i samband med behandlingen av ovan nämnda förslag till svenska miljömål är det synnerligen angeläget att verka för att unionens gemensamma kemikaliestrategi, som nu skall utformas, får ett innehåll som kan bidra till att lösa många av de frågor som har betydelse för möjligheterna att nå en giftfri miljö (bet. 2001/02:MJU15). Med det anförda föreslår utskottet att motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 10 och 12 lämnas utan vidare åtgärd i den mån dess syfte inte kan anses tillgodosett.

Transportrådet antog i oktober 1999 en strategi för att integrera miljöhänsyn och hållbar utveckling i transportpolitiken. Sverige arbetade som ordförandeland aktivt med den första uppföljningen och översynen av strategin. Uppföljningen resulterade i att transportrådet i april 2001 antog en resolution om integrering av miljö och hållbar utveckling i transportpolitiken. Som framhålls i skrivelsen har transportministrarna genom resolutionen för första gången enats om en definition av ett hållbart transportsystem. Definitionen lyfter fram de sociala, ekonomiska och ekologiska krav som måste ställas på ett hållbart transportsystem. Transportministrarna betonar också att integrationen av miljöhänsyn kan och bör ske på ett sätt som skapar nya affärsmöjligheter, stimulerar ekonomisk tillväxt och bidrar till nya arbetstillfällen. Resolutionen lyfter också fram ett antal prioriteringar för de närmaste årens arbete. Till prioriteringarna hör bl.a. att kommissionen uppmanas att analysera målstyrning som ett medel för att uppnå hållbara transporter samt utarbeta en EU-strategi för introduktion av förnybara drivmedel i transportsystemet. Nästa uppföljning av strategin skall ske under det danska ordförandeskapet.

Den 12 september 2001 presenterade kommissionen en vitbok om den gemensamma transportpolitiken fram till år 2010. Vitboken tar sin utgångspunkt i tre grundläggande problemkomplex: tilltagande trängsel, förväntad trafiktillväxt till följd av unionens utvidgning och behovet av att integrera transporterna i målet om en hållbar utveckling. Den 12 december 2001 antog rådet slutsatser om uppföljningen av den ovan nämnda hållbarhetsstrategin. På

transportområdet pekas på att åtgärder för att uppmuntra till mera effektiva och renare former för transport måste antas i överensstämmelse med kommissionens vitbok om transportpolitiken fram till år 2010. Behovet av att stärka järnvägarnas roll nämns särskilt. EU och medlemsstaterna uppmanas att anta övergripande åtgärder för att vända de negativa trenderna, särskilt inom nyckelområden som transport, energi och jordbruk. Det rör sig bl.a. om system för infrastrukturavgifter och att anta direktiv om energiskatter och att stegvis avskaffa subventioner som kan ha en skadlig inverkan på miljön. Avslutningsvis vill utskottet framhålla att ett framtida hållbart transportsystem förutsätter att alternativa transportformer skapas och att ett minskat bilberoende eftersträvas där alternativ finns. Det är dessutom angeläget att vidta långsiktiga åtgärder för att skapa en infrastruktur för hållbar utveckling. Som framhölls i samband med riksdagens behandling av regeringens förslag i Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:

MJU3) har dagens godstransportsystem negativa konsekvenser för miljön. Orsakerna står att finna i den internationella marknadens krav i kombination med brister i befintlig infrastruktur och fordonens prestanda. Miljöanpassning kan uppnås bl.a. genom överföring av gods till mer miljövänliga transportalternativ (t.ex. från väg till järnväg). En av de viktigaste faktorerna som påverkar överföringen av gods från väg till järnväg är den gränsöverskridande spårtrafikens funktion. Vidare uppmärksammades att det finns åtskilliga hinder för utvecklingen av de gränsöverskridande järnvägstransporterna inom EU, såväl organisatoriska hinder som höga banavgifter. Regeringen framhöll i detta sammanhang bl.a. sin avsikt att vara fortsatt pådrivande i EU:s arbete för att effektivisera de gränsöverskridande järnvägstransporterna. Det anförda tillgodoser enligt utskottets mening i allt väsentligt syftet med motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 14, och utskottet föreslår att motionsyrkandet avstyrks.

Övriga frågor

Skrivelsen

Utvidgningsförhandlingarna gick framåt i snabb takt under år 2001. För Sverige hade utvidgningen fortsatt högsta prioritet. Förutom att verka för viktiga förhandlingsprinciper såsom differentiering, framsteg på egna meriter och möjlighet till att komma i kapp länder som inlett förhandlingar tidigare, framhöll Sverige bl.a. vikten av fortsatta framsteg i kandidatländernas anpassning och tillämpning av EU:s regelverk och betydelsen av att följa färdplanen. Sveriges ståndpunkter i förhandlingarna utgick från att begränsa antalet och omfattningen av övergångslösningar för tillämpning av EU:s regelverk.

I det sjätte miljöhandlingsprogrammet betonas även det globala ansvaret, bl.a. genom att miljöhänsyn skall integreras i unionens samtliga externa relationer.

Motionerna

Enligt motion 2001/02:U302 (c) yrkande 2 är utvidgningen av EU till Östeuropa viktig för miljön. Genom att man ställt miljökrav på ansökarländerna har deras miljöpåverkan minskat och kommer att fortsätta att minska. Detta är mycket positivt. EU skall ställa hårda miljökrav på ansökarländerna. Kraven får dock inte bli så hårda att ansökarländerna upplever dem som omöjliga att uppnå. Det är bättre att få in länderna i EU och där arbeta gemensamt för att minska deras miljöpåverkan än att isolera dem utanför EU genom alltför hårda krav. Motsvarande synpunkter redovisas även i motion 2000/01:MJ711 (c) yrkande 13. I motion 2001/02:U302 (c) framhålls vidare att miljöförstöringen inte känner till nationsgränser. Miljöproblemens gränsöverskridande karaktär gör att samarbete över nationsgränserna är ett absolut måste. EU kan och bör spela en större roll i detta sammanhang. De mest påtagliga globala miljöhoten är klimatförändringar och uttunnningen av ozonskiktet. Vattenbrist är ett annat hot som kan skapa grogrund för uppsplitande konflikter. Att ta steget in i framtiden utan att arbeta för en lösning på dessa problem är förödande. Hållbar utveckling är en nödvändig förutsättning för att fred och säkerhet skall bli varaktiga tillstånd. Internationellt samarbete är av yttersta vikt för att komma till rätta med dessa problem. Sverige måste spela en aktiv roll i detta samarbete och aktivt arbeta med frågorna i internationella organ som EU och FN (yrkande 5). Sverige bör enligt motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 3 inom EU verka för utökade anslag och befogenheter till Europeiska miljöbyrån.

Utskottets ställningstagande

De utsläppsminskningar inom vissa områden som skett i kandidatländerna på senare år har haft stor betydelse även utanför dessa länder när det gäller såväl luftburna föroreningar som föroreningar till Östersjön. Denna minskning berodde till en början på att anpassningen till marknadsekonomi ledde till en väsentligt minskad produktion. De senaste åren har dock aktiva miljöåtgärder fått genomslag, inte minst när det gäller utsläppen till luft. Många av de stora förbränningsanläggningarna har utrustats med rökgasrening. För utsläpp till vatten är framgångarna mera begränsade. Det gäller framför allt utsläpp av gödande ämnen, även om betydande investeringar och förbättringar har gjorts i bl.a. de baltiska länderna. Utskottet har nyligen (bet. 2001/02:MJU3) uppmärksammat frågan om vilka miljökrav som bör ställas på kandidatländerna.

Utskottet vill än en gång framhålla att det är angeläget att inom EU ge planeringen för hållbar utveckling hög prioritet i samarbetet med kandidatländerna. Ett EU-medlemskap kommer sannolikt att leda till ekonomisk tillväxt i kandidatländerna. Om planerna på en utbyggnad av bl.a. transportinfrastrukturen i och till dessa länder förverkligas kommer detta att leda till stora trafikökningar. Samtidigt kommer dessa länder att omfattas av EU:s stränga miljökrav. Vidare är det angeläget att åtgärder vidtas för att så snabbt som möjligt anpassa anläggningar och fordon till EU:s bestämmelser. Så få och så

kortfristiga övergångslösningar som möjligt bör tillåtas, i synnerhet för utsläppskällor som leder till gränsöverskridande effekter. Med det anförda föreslår utskottet att motionerna 2000/01:MJ711 (c) yrkande 13 och 2001/02:U302 (c) yrkande 2 lämnas utan vidare åtgärd.

Sverige har sedan EU-medlemskapets början varit ett av de pådrivande länderna på miljöpolitikens område. Framsteg har gjorts inom EU:s miljöpolitik sedan år 1995. Genom Amsterdamfördraget har miljöpolitiken givits en mer framträdande plats genom att fördraget bl.a. fastlägger att hållbar utveckling nu är ett av de grundläggande målen för EU-samarbetet och att kravet på integrering av miljöhänsyn i andra politikområden har förtydligats. Efter Amsterdamfördragets ikraftträdande tog Sverige initiativ till ett arbete på bred front med att integrera miljöhänsyn och hållbar utveckling i andra politikområden inom EU, den s.k. Cardiffprocessen. Regeringen har i olika sammanhang (se bl.a. prop. 2000/01:130) framhållit betydelsen av att det arbete som bedrivs inom området integrering av miljöhänsyn och hållbar utveckling breddas och fördjupas. Genom en övergripande strategi för hållbar utveckling ges en möjlighet att förbättra samstämmigheten mellan EU-politiken inom de ekonomiska och sociala områdena och miljöområdet. Det är av stor betydelse att integrationen av miljöhänsyn och hållbar utveckling fortgår inom alla relevanta delar av EU:s politik. I arbetet med att bredda och fördjupa miljöintegrationen i olika politikområden inom EU kommer även Sveriges och EU:s arbete med att driva miljö- och hållbarhetsaspekterna inom Världshandelsorganisationen (WTO) att vara av stor vikt. Globaliseringen, där en ökad liberalisering av världshandeln är en viktig komponent, ställer krav på ökat hänsynstagande till globala miljöproblem. Även i det sjätte miljöhandlingsprogrammet betonas det globala ansvaret bl.a. genom att miljöhänsyn skall integreras i unionens samtliga externa relationer. Med det anförda föreslår utskottet att motion 2001/02:U302 (c) yrkande 5 lämnas utan vidare åtgärd.

Europeiska miljöbyrån inrättades med stöd av förordning 1210/90/EEG med målet att införa ett europeiskt nätverk för miljöinformation och miljöövervakning och för att bl.a. förse gemenskapen och medlemsstaterna med objektiv, tillförlitlig och jämförbar information på europeisk nivå. Byrån har enligt artiklarna 2 och 15 till uppgift att samarbeta med gemenskapens övriga organ och program. Utskottet har nyligen behandlat förslag om utökade anslag och befogenheter för Europeiska miljöbyrån (bet. 2001/02:MJU3). Utskottet framhöll härvid att fortsatt finansiellt stöd till fristående miljöorganisationer förordas i artikel 9.2 i Europeiska gemenskapens sjätte miljöhandlingsprogram, (KOM 2001 [31]). Enligt artikel 3 skall konsumenterna få tillgång till bättre information om vilka miljökonsekvenser olika processer och produkter har, bl.a. genom användning av miljömärkning och genom att uppmuntra användning av tillförlitliga miljöuppgifter från tillverkarna. Vidare skall allmänhetens kunskap om miljöfrågor ökas, bl.a. genom främjande av lättillgänglig miljöinformation till allmänheten. En annan prioriterad åtgärd är enligt artikel 9 att se till att allmänheten regelbundet informeras om miljön

genom årliga rapporter om viktiga miljöindikatorer m.m. Med det anförda förslår utskottet att motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 3 lämnas utan vidare åtgärd.

Stockholm den 18 april 2002

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Ulf Björklund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ulf Björklund (kd), Sinikka Bohlin (s), Göte Jonsson (m), Inge Carlsson (s), Kaj Larsson (s), Ingvar Eriksson (m), Alf Eriksson (s), Carl G Nilsson (m), Ingemar Josefsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Kjell-Erik Karlsson (v), Caroline Hagström (kd), Per-Samuel Nisser (m), Maria Wetterstrand (mp), Eskil Erlandsson (c), Harald Nordlund (fp) och Willy Söderdahl (v).

Avvikande meningar

1. Hållbar utveckling m.m.

Maria Wetterstrand (mp) anför:

Miljöpartiet de gröna anser att Sverige i ministerrådet skall fortsätta att aktivt verka för att få miljöfrågorna på dagordningen, t.ex. genom att driva frågan om ett ramprogram för integrering av miljöfrågorna i övrig verksamhet, även under det spanska ordförandeskapet. Vidare bör regeringen verka för att beslut inom EU skall föregås av en grundlig kontroll gentemot en checklista med gällande miljöprinciper. Många s.k. miljöindikatorer är komplicerade och svåröverskådliga för gemene man. För att råda bot på detta har ett system för s.k. ekologiska fotavtryck introducerats av miljöorganisationer över hela Europa. Beräkningarna visar hur mycket en enskild individs aktivitet påverkar miljöns tillstånd. Regeringen bör verka för att systemet med ekologiska fotavtryck skall kunna implementeras i EU:s ekonomiska politik.

Vidare anser vi att regeringen bör verka för att användandet av miljökonsekvensbeskrivningar, strategisk miljökonsekvensanalys och miljöcertifiering såväl i offentlig förvaltning som i den privata sektorn skall ges en större tyngd i gemenskapspolitiken. Man bör dessutom verka för inrättandet av en miljökommitté som enligt fastlagda principer för miljöpolitiken granskar förslag till beslut. Det anförda bör ges regeringen till känna. Därmed tillstyrks motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 1, 2, 4, 8 och 9.

2. Miljögarantin

Kjell-Erik Karlsson (v), Maria Wetterstrand (mp) och Willy Söderdahl (v) anför:

När det gäller artikel 95 i EG-fördraget, även kallad miljögarantin, anser vi att regeringen med kraft bör driva frågan om att stärka denna under nästa regeringskonferens. Miljögarantin är ännu inte värd namnet. Utskottet menar att garantin inte är tillräckligt prövad. Vi delar inte denna uppfattning, men menar ändå att Sverige bör inta en aktiv roll för att testa gränserna för dagens miljögaranti. Vi anser att det finns behov av att införa nationella bestämmelser med hänvisning till hälsa och miljö när det gäller exempelvis vissa farliga kemikalier. Detta arbete bör kunna bedrivas parallellt med arbetet för att stärka miljögarantin. Med utgångspunkt i detta bör regeringen alltså med kraft driva frågan om att stärka miljögarantin under nästa regeringskonferens. Detta bör ges regeringen till känna. Därmed tillstyrks motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 13.

3. Substitutionsprincipen m.m.

Maria Wetterstrand (mp) anför:

Miljöpartiet de gröna anser att EU:s fördragstexter skall kompletteras med ytterligare ett antal miljöprinciper i syfte att stärka miljöns konstitutionella ställning inom EU. Detta skulle samtidigt vara en viktig signal om att det förebyggande miljöarbetet måste stärkas. En viktig miljöprincip som ännu inte finns med i gällande fördrag är substitutionsprincipen. Denna princip skall infogas i EG-fördraget. Vidare skall fördragens miljöprinciper ges en bindande karaktär. Det anförda bör ges regeringen till känna. Därmed tillstyrks motion 2001/02:U348 (mp) yrkandena 10 och 12.

4. EU:s transportpolitik

Kjell-Erik Karlsson (v), Maria Wetterstrand (mp) och Willy Söderdahl (v) anför:

Ett oerhört viktigt område när det gäller hållbar utveckling är transportpolitiken. Det är särskilt angeläget att skapa gynnsamma förutsättningar för att styra över väg- och lufttransporter av både gods och personer till järnväg och sjöfart samt förbättra möjligheterna för kollektivtrafiken. Skall EU kunna leva upp till sina åtaganden enligt Kyotoprotokollet är en förändring av nuvarande trafik- och transportsituation nödvändig. Det anförda bör ges regeringen till känna. Därmed tillstyrks motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 14.

5. Miljökraven på ansökarländerna

Eskil Erlandsson (c) och Harald Nordlund (fp) anför:

Vi anser att utvidgningen av EU har stor betydelse för miljön. Genom att man ställt hårda miljökrav på ansökarländerna har deras miljöpåverkan minskat och kommer att fortsätta att minska. Detta är mycket positivt. Enligt vår mening får kraven dock inte bli så hårda att ansökarländerna upplever dem som omöjliga att uppnå. Det är bättre att få in länderna i EU och där arbeta gemensamt för att minska deras miljöpåverkan. Det anförda bör ges regeringen till känna. Därmed tillstyrks motionerna 2000/01:MJ711 (c) yrkande 13 och 2001/02:U302 (c) yrkande 2.

6. Miljömål och EU:s yttre förbindelser

Eskil Erlandsson (c) anför:

När det gäller miljömålen i EU:s yttre förbindelser bör framhållas att miljöförstöringen inte känner till nationsgränser. Miljöproblemets gränsöverskridande karaktär gör att samarbete över nationsgränserna är ett absolut måste. Här anser Centerpartiet att EU kan och bör spela en större roll. De mest påtagliga globala miljöhoten är klimatförändringar och uttunnningen av ozonskiktet. Vattenbrist är ett annat hot som kan skapa grogrund för uppslitande konflikter. Att ta steget in i framtiden utan att arbeta för en lösning på dessa

problem är förödande. Hållbar utveckling är en nödvändig förutsättning för att fred och säkerhet skall bli varaktiga tillstånd. Internationellt samarbete är av yttersta vikt för att komma till rätta med dessa problem. Sverige måste spela en aktiv roll i detta samarbete och aktivt arbeta med frågorna i internationella organ som EU och FN. Det anförda bör ges regeringen till känna. Därmed tillstyrks motion 2001/02:U302 (c) yrkande 5.

7. Europeiska miljöbyrån

Maria Wetterstrand (mp) anför:

Miljöpartiet de gröna anser att Sverige inom EU bör verka för utökade anslag och befogenheter till Europeiska miljöbyrån. Det anförda bör ges regeringen till känna. Därmed tillstyrks motion 2001/02:U348 (mp) yrkande 3.

Särskilda yttranden

1. Genmodifierade livsmedel

Kjell-Erik Karlsson (v), Maria Wetterstrand (mp) och Willy Söderdahl (v) anför:

Vi anser att det behövs en progressiv och offensiv politik inom EU när det gäller genmanipulerade livsmedel. I första hand bör inte kommersiell odling av genmanipulerade grödor tillåtas över huvud taget, eftersom hoten mot exempelvis biologisk mångfald inte är tillräckligt utredda. Därmed bör inte heller sådana produkter tillåtas för försäljning. I den mån sådana produkter ändå tillåts måste alla livsmedel som innehåller, eller riskerar att innehålla, några som helst spår av GMO märkas tydligt så att konsumenten kan avstå från att köpa dessa. Ingen GMO skall tillåtas i produkter om den inte är spårbar. Vi konstaterar att utvecklingen inom EU när det gäller märkningssystem för genetiskt modifierade organismer går åt rätt håll, men det inte är tillräckligt. Sammanfattningsvis anser vi att det behövs skärpningar av reglerna för genmodifierade livsmedel.

2. Europeiska miljöbyrån

Kjell-Erik Karlsson (v) och Willy Söderdahl (v) anför:

EU:s miljöbyrå (EEA), som inledde sitt arbete 1993, har haft en stor roll i att ge de europeiska länderna och deras befolkning den rättmätiga objektiva information man behöver för att få underlag och fakta för att sedan kunna fatta bra beslut på miljöområden. Beslut som påverkar alla invånare i Europa på ett eller annat sätt. Detta innebär att EEA:s kompetens och uppgiftslämnande bör ha en stark inverkan på EU:s institutioner, medlemsländernas regeringar samt allmänheten, både när det gäller information för beslutsunderlag och när det gäller opinionsskapande verksamhet. Eftersom EEA skall samar-

beta med och länka samman nationella myndigheter med ansvar för miljö i medlemsländerna bör de även ha ekonomiska resurser för att kunna klara av sin viktiga roll. En roll i den europeiska miljöutvecklingen som bör tas på allvar även i andra delar av EU:s organisation. För att detta skall kunna genomföras arbetar Vänsterpartiet i Europaparlamentet för mer ekonomiska resurser till EEA.